

რამაზ ქურდაძე

Ramaz Kurdadze

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

Ivane Javakishvili Tbilisi State University

ჰუმანიტაჲულ მეცნიეხებათა ფაკულტეტი

Faculty of Humanities

მიმართვის ადგილისათვის ქართულ რთულ

თანწყობილ წინადადებაში

**On the Place of Forms of Address in a Georgian
Compound Sentence**

საკვანძო სიტყვები: ქართული ენა, სინტაქსი, თანწყობილი

წინადადება, მიმახთვა

Keywords: Georgian Language, Syntax, Compound clauses, Address

როგორც ცნობილია, მიმართვა არ არის დაკავშირებული სინტაქსურად წინადადების რომელიმე წევრთან, თუმცა, ბუნებრივია, ის შედის წინადადების შემადგენლობაში.

მარტივი და შერწყმული წინადადებებისაგან განსხვავებით საინტერესოა მიმართვა რთულ წინადადებაში. კერძოდ, საინტერესოა, რთული წინადადების რომელ მონაკვეთში შედის მიმართვა, რომელი მონაკვეთის შემადგენელ ნაწილად უნდა ჩაითვალოს იგი. ამის შემდეგ ჩნდება ასეთი კითხვებიც: მიემართება მიმართვა მთლიანად რთულ წინადადებას თუ მასში შემავალ რომელიმე კონკრეტულ კომპონენტ წინადადებას?

ამ თვალსაზრისით მოხსენებაში განხილულია მიმართვის შემცველი რთული თანწყობილი წინადადებანი და გამოვლენილია შემდეგი შემთხვევები:

ა) მიმართვა შედის რთულ თანწყობილ წინადადების კომპონენტთაგან ერთ-ერთში და ყველა დანარჩენთან აქვს აზრობრივი მიმართება-კავშირი: „**დაწყნახდი ახდა, შექადო**, შენს თავსაც გაუფხთხიდდი, სამახეში ხომ ახ ჩაპყვები“.

ბ) რთული თანწყობილი წინადადების კომპონენტებს თავთავისი სხვადასხვა მიმართვის ფორმები აქვთ, რომლებიც მხოლოდ იმ ცალკეულ წინადადებებს მიემართებიან, რომლებშიც გვხვდებიან: „**იშხიადე, დიდო ვეხხვო, იგუგუნე, დედამიწავ!**“

გ) რთული თანწყობილი წინადადების კომპონენტებში ექსპრესიული ფუნქციის გამო შეიძლება მეორედობდეს ერთი და იგივე მიმართვის ფორმა, უმთავრესად ლექსებში: „**ქახო, მოიგა აგმის ყვავიდი, ქახო, ფოთლებიც შემომაცაჩე**“.

დ) ყველა ზემომოყვანილ მაგალითიდან ცალკე გამოსაყოფია ის შემთხვევები, როდესაც მიმართვის ფორმები თანწყობილი წინადადების ერთი კომპონენტის შემადგენლობაში გვხვდება და სხვა კომპონენტ-წინადადებებთან

არ ავლენენ მიმართება-კავშირს: „შენ ახ გაიგეხო გუდი, **შვიდო**, სანთედი და საკმევედი გზას ახ დაკახგავს“.

ნაშრომი შესრულებულია შოთა რუსთაველის საქართველოს ეროვნული სამეცნიერო ფონდის მიერ და ფინანსებული პროექტის: „ინფორმაციული სტრუქტურა და ქართველურ ენათა ჰიპოტაქსური მოდელები“, FR-21-352 ფარგლებში.

It is widely known that forms of address are not syntactically related to any member of the sentence, yet, they form part of the sentence.

Unlike simple sentences or sentences with multiple parts, special attention should be paid to the forms of address in a compound sentence, in particular, we should analyze the following: which part of the sentence does the form of address pertain to? Does the form of address pertain to the entire compound sentence or to some of its concrete component clause?

In this regard, the paper analyzes compound sentences containing forms of address. The following cases have been distinguished:

a) Address forms part of one of the clauses of the compound sentence and it is semantically related to all the other clauses: დაწყნახდი ახდა, **შე ქადო**, შენს თავსაც გაუფხობიდე, სამახეში ხომ ახ ჩაჰყვები *dats'q'nardi*, **še kalo**, *šens tavsats gauprtxildi, samareši xom ar zahq̄vebi* “Calm down, **woman**, take care of yourself, you cannot follow him into his grave”.

b) Each component of a compound sentence has its own form of address pertaining to the clause in which it is found: იშხიადე, **დიდო ვეხხვო**, იგუგუნე, **დედამიწავ!** *išriale, dido verxvo, igugune, dedamits'av!* “Rustle, **great aspen**, roar, **mother earth!**”

c) One and the same form of address can be repeated in various components of the compound sentence with the aim of performing an expressive function. Such cases are chiefly found in poetry: *ქაჲმ, მთოგა ატმის ყვავილი, ქაჲმ, ფოთღებოც შემომაყაჲე karo, moit'a at'mis q'avavili, karo, potlebits šemo-maq'are* “*Wind, bring peach flowers, wind, throw leaves at me*”.

d) Separate mention should be made of cases when forms of address are found within one component of a compound sentence and are not related to other components: *შენ აჲ გაი-ღებო გუღი, შვიღო, სანთელი და საკმევეღი გზას აჲ დაკაჲგავს šen ar gait'exo guli, švilo, santeli da sak'meveli gzas ar dak'ar-gavs* “*Don't be disappointed, child, a candle and incense are never burnt in vain*”.

The paper has been implemented within the framework of a project “Information Structure and the Hypotactic Patterns of Kartvelian Languages”, FR-21-352, financed by Shota Rustaveli National Science Foundation.